

PUTOPIS ŠESNAEST TISUĆA MILJA POMOĆNIM KORMILOM

Travelogue Sixteen Thousand Miles with Auxiliary Rudder

UDK 882 - 32

Oslobodili smo se onih dugih cijevi. Pritiskivale su nas kao mora od Rijeke do Dar es Salama. Kako i ne bi kad smo ih morali ukrcati više od 2.000 tona u samo dva skladišta i na palubi, a bile su duže i od 12 m. Bio je to Sizifov posao. Naime, linijski brodovi ovoga tipa imaju dva trijema u skladištima, relativno mala grotla, a da se o uporabi i ne govori.

Sav taj naš trud oko ukrcaja i iskrcaja tih cijevi bio nam je uzvraćen putovanjem od Dar es Salaama do Jakarte. To mi je putovanje ostalo u nezaboravnom sjećanju. Prvo, taj put vodi s jednog kraja Indijskog oceana na drugi ravno po paraleli. To je područje tropskih tišina, a prijeđe se za nešto više od 11 dana vrlo ugodne plovidbe. Drugo, nezamislivo je ploviti oceanom, a da se tijekom čitavog puta brod ni za jedan stupanj ne zaniže ni na jednu stranu i da vas pritom prati lagani i osvježavajući povjetarac. Kroz Sunda- tjesnac prošli smo odmah ispod vulkana Krakatau, koji nam je ostao s desne strane. To je jedan od najvećih aktivnih vulkana na svijetu. Osjećali smo nelagodu jer nakon lijepih dana, najednom se nađete u polumraku. Nebo je, naime, u njegovoj blizini zastrto dimom i oblacima.

Oslobodili smo se Jakarte i Surabaje. Ostali su mi u vrlo lošoj uspomeni još od prošle godine. Tada se je pucalo na sve strane. Automati su štekali a za pištoljima se posezalo kao u dječjoj igri. Bio je to prevrat kad je svrgnut Sukarno, i kad je pobijeno više od milijun ljudi. Još se je dugo to osjećalo, jer su plutače i svjetionici ostali dugo pogašeni. Nitko za njih nije mario. Plovidba po noći bila je gotovo nemoguća; Indonezija ima više od tisuću otoka. Tu su važni prolazi Banka, Karimata, Gaspar i ostali.

Obavili smo Sihanuk-ville i Bankok, gdje smo ukrkali rižu za Port-Said, te smo preko Singapura prosljedili za Belawanu. Tu smo trebali kompletirati teret koji se je sastojao uglavnom od gume u balama.

Stigli smo na sidrište Belawana u petak 22. prosinca. Bili smo uvečer sami, ali tijekom noći stiglo je još nekoliko brodova. Kad smo očekivali da nas uvedu u luku, vidjeli smo da drugi brodovi ulaze, makar su poslije nas stigli na sidrište. Nismo znali zašto nas preskaču. Tek poslije smo doznali razlog. Agent nam je javio da teret za naš brod još nije spreman.

Slika 1. Prolaz Sunda tjesnacem neposredno pored vulkana Krakatau

Fig. 1. Passage through Sunda strait near Krakatau volcano

Čekamo i razmišljamo. Sutra je Božić a približava nam se i Nova godina. Vrijeme prolazi. Ali, evo nam peljara kad smo se najmanje nadali. Ne dolazi čamcem otkuda je trebao stići, već s broda što je upravo izišao iz luke. Maše nam i pozdravlja te nam daje znak da dolazi na brod. Zbunjeni smo jer drugi, veći peljarski čamac malo je podalje i lovi ribu. Pomislim, ovo je nešto posebno. Što možemo, nego primiti ga na brod. Bilo je vrijeme ručka. Nedjelja, sve čisto i uredno. On se nije osvrtao ni na što, već je odmah krenuo prema salonu. Uz tih pozdrav, upitao sam ga trebamo li se spremati za ulazak u luku, a

*kap. Ante Vela, Kvaternikova 64/a, 51000 Rijeka

on slegne ramenima i reče da nema pojma o našem ulasku, i odmah sjedne na slobodnu stolicu. Nije nam bilo druge, već da ga konobar posluži da zajedno s nama ruča. Kad je završio s jelom, hitro je ustao, nešto promumljao, izišao van i pozvao čamac koji ga je čekao. Otišao je u 12 milja udaljenu luku. Mi ostajemo i dalje čekati na sidrištu. Nakon šest dana dolazi pravi peljar. Kad smo digli sidro i htjeli pokrenuti kormilo, iako smo ga prije bili isprobali, ono zataji. Ni makac, lijevo ni desno. Na tom brodu smo imali kompletno električno kormilarenje, kako prijenos s mosta do kormilarnice na krmi, tako i elektromotor za pogon hidraulike. To su tropi gdje vlažnost doseže i do 100%. Strojari nas obavještavaju da je elektromotor u kormilarnici na krmi pregorio. Izvješćivam o tome i peljara. On nas odmah napušta uz napomenu: "Kad osposobite kormilo, obavijestite!"

Strojari se dadu odmah na posao. Zamijenili su rotor motora rezervnim, koji smo imali u pričuvu, ali, na našu veliku žalost, kad smo pokušali pokrenuti kormilo, ponovilo se isto kao i s onim prije. Opet ni makac. Tako smo ostali bespomoćni u toj čudnoj zemlji, prepušteni sami sebi. Ostali smo bez važnog uređaja u sustavu kormilarenja. Tek tad su počele prave teškoće i razmišljanje što i kako dalje.

Obavještavamo o svemu svoga agenta i tehničku službu u direkciji.

Uz pomoć naše agencije odlazim na kopno i prvi se put susrećem s lučkim organima i našim agentom. Iznosim im naš problem i predlažem da se pomoćnim kormilom i uz pomoć dobrog remorkera privežemo uz obalu. Da bi ipak vidjeli postoji li mogućnost da se rotor premota, posjetili smo najbolju elektroradionicu. Njezin direktor nas uvjerava da je takav popravak ne može obaviti u čitavoj Indoneziji. Odmah su mi se počele slagati sličice u glavi nakon svega što sam tamo vidio. Oprema radionice, prašnjave i zapuštene ulice, otvorena kanalizacija, opće siromaštvo. Ipak, od našeg agenta dobili smo pisma od kuće, pa će to barem malo donijeti tračak radosti i zadovoljstva svim članovima posade.

Vraćamo se na brod potišteni i razočarani. Brod za brodom ulaze u luku, a mi stojimo i razmišljamo. Još je jedna noć i posljednji je dan ove godine pred nama. Svugdje velike pripreme za doček Nove godine, a nama samo velike nevolje. Kako isploviti ovako teško osakaćeni?

Dali smo se svi na posao. Pokušat ćemo osposobiti pomoćno kormilo. Brodovi tog tipa jedini su imali uređaj kojim se moglo s dva para četverostrukih kolotura i preko teretnog vitla pokretati rudo kormila. Sve smo to postavili na mjesto; kako je sve bilo dobro pohranjeno i podmazano, taj dio posla brzo smo obavili. Skinuli smo pomoćni kompas i donijeli ga na palubu. Na svu sreću, bio je istog tipa kao i onaj na mostu, "suhi Tomphson". Tesar i kormilar dali su se na izradu kućice na krmi. Postavljali su je na palubu iznad lijevog uputnika. Bilo je dovoljno prostora da se zaštiti kompas i ljudi za "kormilarnom". Tesar je izradio i lijepu "argolu" od tika, dovoljno dugu da se može učvrstiti za uputnik; čak ju je i izrezbario. Strojari su napravili "brage", da se "argola"

može dobro učvrstiti. Veliki nam je problem bila komunikacija jer telefon na krmi nije dobro radio.

Stara je godina. Tijekom dana, tu i tamo opali kakva usamljena praskalica. Toliko da se zna da blizu praznik za sve, ali ne i za nas. Uvečer igramo boča na palubi. To je bilo vrlo popularno na svim brodovima dok smo plovili oko Rta Dobre nade. Na palubi je trebalo uvijek ostaviti prostora za "jog". Najčešće oko skladišta broj četiri. "Boče" su bile višebojne, a pravile su se od bukove daske (*dunnage*) i lijepo oblikovale. To je bio eliksir za tako duga putovanja. No, osim "boča" organizirali su se i turniri u stolnom tenisu, za što su nam poslužili bivši "crveni kutići". A tko može zamisliti naše ljude bez kartanja; taj oblik zabave uvijek je dobrodošao.

Vraćamo se Staroj godini i svome brodu, na kojem nema uobičajenog slavlja. Nema pjesme, već zabrinutosti i tmurnih misli. Da prikratimo tužnu večer, pokušao sam loviti na novoj "pošti", jer nas je struja stalno okretala. Ulov je bio slab. Jedino ponešto bagara, ali ih zbog njihove otrovne bodlje, bacam u more. Kad sam se spremao napustiti lov, izvučem crva u obliku ježa. U trenutku kad sam ga htio baciti preko ograde, ogrebe me po šaci i ostavi desetke sitnih bodljika sličnih onima u kaktusa. Tad se sjetih predstavnika primatelja cijevi iz Dar es Salaama; on mi je rekao da u tropima ima neka vrsta ježa kojega se urođenici više boje od zmija otrovnica, a takvih nesretnih zmija ove je noći bilo više nego ikad. One uz brod plutaju nošene strujom, a svojom uzdignutom glavom kao da nam prijete. Sve ostavljam i trčim u kabinu, sav prestrašen, mažem jodom, što mogu više, opečeno mjesto. Smirujem se kad vidim da, osim laganog crvenila, nema drugih znakova. To me je ohrabrilo, pa se vratim. Štipaljkom uzmem crva i stavim ga u najlonsku vrećicu. Neka mi se nađe za svaki slučaj kao dokaz. U bavljenju, približila se je ponoć. Na taj trenutak, koji se s ushićenjem očekuje, mene je upozorila prodorna brodska sirena i prizor na mostu kad su ispalili odjednom sedam raketa. Različite boje, visoko u zraku, stvorile su divnu sliku. Jedino lijepo u ovoj za nas tmurnoj tropskoj noći.

Čekali smo da se razdani. Nova je godina. Vjerovao sam da će i nama donijeti novu svjetlost i olakšanje. Tijekom dana, kućica i oprema su završene. Uskladile su se čelnične uzde kormila. Učvrstio se kompas na mjesto, osposobila komunikacija. Međutim, prije nego što smo počeli dizati sidro, htjeli smo isprobati utjecaj elektruoputnika na kompas. Na naše veliko zaprepaštenje, pri svakom pokretu uputnika, naša "busola" tek što se ne vrati uokolo. Ponavljamo to nekoliko puta, ali uvijek slično. Što pak sad?! Pomislim: ovako bismo mogli ploviti samo uskraj i vizualno se ispomagati. Jer, naš se kormilarski sustav pokazao vrlo uspješnim i relativno laganim za upravljanje.

Nismo dugo čekali na odluku. Srušit ćemo već izgrađenu kućicu i napraviti novu, veću i udobniju. Tako ćemo kompas maksimalno udaljiti od uputnika, a kormilaru napraviti još dužu "argolu". Donijeli smo i povećalo s mosta, pa će kormilar moći lijepo očitavati zadani kurs. Program nam je i uskladiti kompas na krmi s onim na mostu, ali za to nam je potrebno više prostora oko broda, jer se moramo okretati nekoliko puta na lijevu

i desnu stranu. To ćemo obaviti na otvorenome moru, gdje nema brodova.

Slika 2. Kućica koju smo morali srušiti zbog nemogućnosti uporabe kompasa

Fig. 2. House which had to be removed because we couldn't use the compass

Sve su ruke zaposlene. Dobro nam ide posao. Skinuli smo iz verande staklene četvrtaste prozore, koje ćemo postaviti sprijeda kod "manovre". Imamo puno trenica, greda i ostalog materijala potrebnoga da napravimo čvršću i nepropusnu kućicu. Kada je bilo sve gotovo, počekali smo sljedeće jutro. Drugi je dan nove godine. Dižemo sidro. Tu pored nas je plutača, glavni putokaz za ulazak u luku. Inače, na nju se vezuju ribari i nesmetano love. Nismo digli ni jedan uzao lanca, kad počne padati kiša. Prava tropska. Pomislim: nije vrug da bi nam i sidreno vitlo moglo zatajiti. Ipak, sve je prošlo u najboljem redu, i sidro je uvučeno na svoje mjesto. Krene se lagano naprijed. Tako započne jedan neobičan put, put pun neizvjesnosti i tegoba.

Bacimo još pogled na našu nesuđenu luku, koja se je tamo daleko jedva nazirala. Napuštamo zemlju u kojoj je u to doba malo što funkcioniralo, mnogoljudnu zemlju s neobično mnogo posebnosti. Plovimo oko Rta Dobre nade, jer je Sueski kanal još zatvoren.

Nastavljamo tako put. Zalijećemo se sad na jednu, sad na drugu stranu. Nije sve u kompasu. Treba i kormilarima vremena da se priviknu na novi sustav kormilarenja. Javljaju nam da kompas još uvijek dosta "šeta". Istina, puno manje nego prije. Znamo i to. Nakon što primi određeni broj elektrošokova, magneti će se smiriti a time i stabilizirati. Kad smo se dovoljno udaljili, još uvijek s oznakama brodova nesposobnih za manevar, pristupili smo uskladbi obaju kompasa, koji su u nekim smjerovima znatno odstupali. Sasvim se lagano okrećući najprije na desnu, a potom na lijevu stranu, pomicanjem magneta u rupicama malo lijevo malo desno, pa gore i dolje, posao smo brzo obavili i dobili sasvim zadovoljavajuće rezultate. Kompas se pomalo smirio. Plovimo Molačkim kanalom. Sada već svom snagom. Držimo se podalje od brodova, kojih je ovdje dosta. Kad god bi to bilo moguće, svakome javimo da se što više udalji od nas. Molački kanal nije velik i toliko prostran da bi "šetnje" koje čini naš brod, bile bezopasne. Po noći držimo dva crvena svjetla. To je dovoljno upozorenje.

Sve se više uhodavamo i prilagođuje novonastalim uvjetima.

Prošla je Nova godina. Ova za nas specifična. Još uvijek se ne mogu othrvati depresiji. Ona nas sve na brodu pritišće. Jer, mnogo je još briga i problema što nas čekaju. Hoće li se smiriti kompas? Hoće li izdržati vitlo? Kako će se moći kormilariti po uzburkanome moru? Otežano nam je komuniciranje, jer imamo samo jedan telefon, sastavljen od dijelova drugih telefona. Budući da su motrenje i kontrola plovidbe na mostu ovakvi, navigacija je nemoguća bez dobre veze. U to vrijeme, veza mobilnim telefonima bila je samo san. Veseli nas da su kormilari brzo svladali ovaj sustav kormilarenja u kojemu i najmanji pomak "argole" uzrokuje veliki otklon kormila a time i "šetanje" broda. Toga smo se najviše bojali prilikom izbjegavanja drugih brodova. Naša velika nada i motiv da se odlučimo za ovakav pothvat bili su to što je u ovo doba godine na južnoj polutki ljetno razdoblje, pa smo se nadali da ćemo i Rt Dobre nade oploviti po tihom i mirnom moru. Jedino smo se bojali da nas oko Madagaskara ne iznenadi ciklon što u ovo doba zna tamo "zapapriti".

Prolazimo zapadni rt Sumatre i ulazimo u Indijski ocean. Ovo nam je drugi dan plovidbe. Pomalo se sve uštima. Tomu pridonosi i lijepo vrijeme, uobičajno u ovo doba godine. Naime, puše vrlo ugodni NE-monsun, i on izmami daleko na ocean i male slabašne ribarice, koje se svojim plovcima od sandalovih trupaca i jutanim jedarcem ribare daleko na pučini. Pozdravljaju nas, a mi se usmjerujemo prema južnom rtu Madagaskara; do njega nam treba gotov dvanaest dana plovidbe. Muči nas veliko iskrenje iz dimnjaka. Ponekad to izgleda kao da je na tom dijelu broda proradio vulkan.

Treći dan plovidbe skidamo naš signal od crnih lopti, dosad stalno izložen, i noću više ne palimo crvena svjetla. Kormilari su se udomačili na svojem prostoru. Puši se i pije kava u više navrata, što im na mostu nije bilo moguće. Imaju udobni stolac, a i klupica je postavljena - nisu više sami. Tamo je uvečer malo sijelo.

Noćas prelazimo ekvator. Nekad se je to slavilo prigodnim polijevanjem morskom vodom. Izdavali smo i prigodne krštenice. Sve u ime boga svih mora, Posejdona. Na liniji za južnu Ameriku, kad smo imali putnike na brodu, to je doista bila mala svečanost. Sad gledamo u nebo i molimo za njegovu naklonost.

Divna tropska noć. Nigdje oblaka. Nebo krcato zvijezda, izgleda kao da ih možeš rukama dohvatiti. U suton ih snimamo sekstantom radi utvrđivanja brodske pozicije. Imamo zaista veliki izbor. Biraju se one najsjajnije, Arcturus, Sirius, Canopus, Altair, Capella, Vega; što više – to bolje. Moraju nam dati kružnicu položaja. Toliko smo uvježbani u tome da su nam potrebne u prosjeku samo tri minute da izračunamo jedan pravac položaja. Već za petnaestak a najduže dvadeset minuta sve je to ucrtano na karti. To je divno, a za zapovjednika posebno je zadovoljstvo kad vidi to sjecište, posebno ako se ucrtta finom i izoštreanom olovkom. Uvjeti su idealni da se to tako i napravi.

Pojavljuje nam se na obzoru devijacija, posebno kad je nisko na horizontu i zvijezde Južnog križa, ali nam se

zato gubi zvijezda Sjevernjača. Žao nam je jer nam ta zvijezda jako dobro služi za kontrolu devijacije, nadasve kad je nisko na horizontu. Inače, južno je nebo puno siromašnije zvijezdama od sjevernoga.

Plovi se prema jugozapadu. Dani se lagano nižu u tipičnoj brodskoj monotoniji. Straža, rad, jelo, partija karata, a uvečer boćanje na palubi. Svi se skupimo pod lampionima kod skladišta broj četiri. Navija se kao na pravoj utakmici, a piva se pije više nego obično. Bilo je samoposluživanje. Na vratima hladnjaka stajala je lista. Svatko je bilježio uz svoje ime onoliko koliko je uzimao. Vjerovali ili ne, to je jako dobro funkcioniralo. Imali smo i rješenje ako na kraju bude nešto falilo. Na tim dugim putovanjima trebalo je imati puno mudrosti. Na mojem prvom putovanju u svojstvu zapovjednika, od Genove oko Rta do Šangaja – putovali smo neprekidno 55 dana. Istina, uz vrlo kratko zaustavljanje u Singapuru, radi dopune goriva, gdje posada nije mogla izići na kraj. To je danas nepojmljivo.

Slika 3. Lov na oceanu sjeverno od otoka Mauritius

Fig. 3. Fishing in the ocean north of the island of Mauritius

Sedmog dana putovanja, upravitelj me obavještava da bismo se trebali nakratko zaustaviti. Potrebno im je pregledati uputnik i motor na vitlu te regulirati i uskladiti čelikčela na segmentu kormila. Kažem da nema problema, pa smo nasred oceana. Odmah sam pošao na most, uzeo generalnu kartu, i vidim da se na našem putu, iznad Mauritiusa, nalazi atol na dubini od 28 pasa (fathoma), pod nazivom Sultan shoal. Dogovorili smo se da ćemo se sutra u 10 sati zaustaviti. Ništa drugo ne govorim. Sljedeći dan se zaustavljamo. Spremio sam povraze. Dok je brod još lagano klizio, bacam povraz u more s mog uobičajenog mjesta. Svi se najednom okupiše u čudu oko mene. Mrmljaju među sobom, a pogledima kruže okolo. Gledaju, nigdje kopna na vidiku. Nema ni daška vjetra, a obzor se pruža u nedogled. Znam što su mislili. *Pa, ovaj čovjek je bio dosad normalan, što mu se je to najednom dogodilo.* Nisu znali da je ispod nas tropski atol, i to na idealnoj dubini za lov. Meni, kao pasioniranom ribiču, bila je to posebna poslatica.

Nije mi povraz ni stigao do dna, a već je nešto jako zateglo. Vučem. Svi bulje u mene, misle da simuliram. Bio je to veliki arbun, sličan pagru, težak gotovo jedan

kilogram. Za tili čas, bilo je više od deset udica u moru. Diže se "leva-leva". Morski psi nas ometaju. Pregrizaju nam ulovljeno. Gubimo udice, ali ih i brzo nadomještavamo. Za nešto više od jednog sata, ulovili smo više od 100 kg prekrasne i slasne ribe. Pravo osvježenje. Nismo sidrili. Struja nas je lagano nosila. Strojari su brzo završili svoj posao. Sve je pronađeno u redu. Nastavljamo putovanje.

Svi se veselimo. Kako i ne bi. To nam je nakon dugog vremena nešto svježega za jelo. Usmjerali smo naš pramac prema Rtu Dobre nade. Ponadali smo se da smo uspjeli prijeći širinu oko Madagaskara a da nam kaplja mora ne padne na palubu. Ali, čekaj, ciklon "Flossie" jurio je prema jugu, da bi se susreo s nama na južnom dijelu kanala od Mozambiquea. To je neobičajeni put za tropske ciklone jer se najčešće kod Komorskih otoka udarom o kopno razbijaju. Prateći njegovu trajektoriju i brzinu kretanja ugodili smo plovību, davši mu prednost da prođe. Nastavili smo put za njim. Krma se izdizala u zrak i po više metara. Što bi tek bilo da nam se je "Flossie" još više približila. Ipak, nakon svega zaključili smo da i u ovakovim uvjetima imamo sigurno "tlo" pod nogama i da možemo bez straha zaploviti u Atlantik.

Put oko Rta Dobre nade bio je neobičajeno ugodan. Kako i ne bi kad je ovdje srce ljeta. Ugođaju pridonose na tom području i golemi albatrosi, raspona krila i većeg od dva metra. Doista je čudno koliko su ti maratonci leta izdržljivi. Jer, staništa su im tamo daleko na jugu Indijskog oceana, na otočju Kerguelan, a prate nas više stotina milja od Cape Towna.

Plovimo prema Dakru. More je mirno; puše blagi pasat. Nakon 25 dana neprekidne plovību zaustavili smo se da ponovno provjerimo električni i mehanički dio našeg kormila. Približili smo se malo obali da ne smetamo drugim brodovima. Struja nas lagano nosi. Mi se nalazimo na poziciji nekih 50 nautičkih milja od Freetowna. Pronašli smo ponovno podoban teren za ribolov. Sad je dubina nešto veća od 30 fathoma. Strojari rade svoj posao, a mi svi ostali, kao napete puške, čekamo da se brod zaustavi. Bilo nas je barem petnaest. Ovaj sam put već prije najavio gdje ćemo se zaustaviti.

Jutros ni daška vjetra. Bilo je točno 8 sati kada je brod stao. Imao sam više povraza. Podijelio sam ih. Jedan je dobio i radiotelegrafist. Odmah ih bacamo. Nije ni stiglo do dna, a u tili čas već nešto zateže. Svatko ponešto vuče. Sve osrednji komadi. Najčešće arbuni i neka vrsta mola. Sve između 30 – 40 dag. Upravo za gradele. Njih imamo otprije na krmi. Lovina se skupljala na palubi. Radiotelegrafist nije zaostajao, ali se "parkirao" odmah do mene. Najednom zaviče: "Nešto mi je tunja zadila za dno!" - a ja mu obrusim: "Vuci patriote, pa što bude - bude!" On se odvaži i poče vući. Vidio sam da mora biti nešto vraški teško, kad mu se onako najlon zateže. Mislili smo da bi mogao biti i kamen jer gotovo nije bilo trzaja. Ali nije. Bila je to prava kerna od 5 kilograma. Jedva ju je podigao preko ograde. No, ne gubimo dragocjeno vrijeme. Ono ovdje nevjerojatno brzo prolazi, a s njim i ovaj nam užitak. Nije prošlo ni pola sata, opet mu je "zadilo". Vuče, poteže. Priskaču i drugi upomoć. Kad je druga kerna, još veća od prve, bila izvan mora i spremao se je prebaciti preko ograde, puče povraz, i ona se

stropošta u more. "Jao, što ću sada!" poviče. Brže–bolje, donese se jakobica i spusti do mora. Kerna je plutala, trbuh joj je bio okrenut prema gore. Sasvim se je lagano micala, repom je neznatno mahala i udaljavalala se, ali još uvijek na dohvat.

Najbrži je bio kadet Goran. Kad je već stigao da je uhvati rukom za rep, ona se makla, a on za njom "pljus" u more. Uhvati je i povuče na mrežu, koju smo uvijek imali spremnu na tome mjestu, jer smo njome lovili "ješku" pod feralom. Poviče: "Naša si!" i počne se uspinjati na jakobicu. U tom trenu ispadne mu cipela, a on se spusti, malo zaroni i dohvati je. Kad je izronio, povičem koliko me je grlo nosilo: "Gorane, Gorane, brzo na brod!" On se brzo popne i prijeđe ogradu. Na zaprepaštenje svih nas - ispod broda projuri golema psina. Krv nam se sledila. Nismo mi htjeli misliti što mu se moglo dogoditi. Morski psi, primamljeni krvlju i otpatcima što su ih kuhari i dio posade bacili u more, brzo su se okupili oko broda, a da ih nitko nije ni primijetio.

Slika 4. Nakon lova na oceanu zapadno od liberijskog glavnog grada

Fig. 4. After fishing in the ocean west of Liberian capital

Nešto nakon dva sata stajanja nastavljamo plovību. Na palubi se našlo više od 150 kg tečne ribe. Istina, nešto smo morali baciti jer je neka vrsta, slična našem molu, bila toliko "dračava" da nije bila za jelo. Svi smo bili zadovoljni. Jelovnik će nam idući tjedan biti sasvim drukčiji. Na brodu se i raspoloženje mijenja. Ponašamo se kao da nam je sve ispravno. Izgubili smo kompleks manje vrijednosti. Ne damo znati da je naš brod lošijih manevarskih sposobnosti od ostalih.

Prolazimo Kapverdske otoke. To je područje bogato zlatnom tunom. Nekad smo ih lovili sporijim brodovima, i to tako da bi se izbacila jedna krmena samarica daleko izvan broskog boka, zatim bi se preko na njoj zavješanih kolotura, tankog konopa broskog brzinojmera i odgovarajućeg čelikčela s velikom udicom, koju bi strojari na vrijeme pripremili, sve spuštalo na najmanje 200 metara. Na udicu se je ušivalo dobro nalojeno bijelo voštano platno formirano u obliku ribe i karakteristično obojeno.

Dio sustava je išao preko krmnog jarbola s debljim konopom, da bi na kraju završio na kućici, gdje je, kao

protuuteg, bio kraći lanac s više praznih limenki. Veselje i strka nastali bi kad bi to sve počelo i lupetati. Mrcina od 80, 100 ili više kilograma! Mi bismo čekali da se to smiri a onda bi počelo izvlačenje. Trebalo je zaustaviti brod, a bogme i napor nekoliko ljudi da se to privuče pod krmu. Tako izmorena, tuna tek što je plutala. Najveći nam je problem bio podići je na brod.

Da bismo to mogli, morali smo najprije nametnuti omču na rep. Uvijek se sjećam vođe palube Zlokića, koji je to jedini znao spretno napraviti. Za to je služila duga letva. Doista je to bio događaj kad bi se tako velika ribetina ljeskala na palubi.

Plovimo prema sjeveru. Što se više približavamo Gibraltaru, vrijeme postaje sve više zimsko. U nas je zima u punoj snazi. Prvi su dani veljače. Prolazimo sretno Gibraltar i usmjerujemo se prema Port Saidu. Uz afričku obalu, povoljnom strujom i po relativno lijepom vremenu, nakon više od 38 dana specifične plovībe, prvi se put približavamo jednoj luci.

Noć je. Sidrimo se pred ulazom u Port Said, malo podalje od ostalih brodova kojih je bilo nekoliko na sidrištu. Nije to ono vrijeme kad se čekalo na konvoj i kada je taj prostor izgledao noću kao svijetleći grad.

Doznali smo da su postavljene barikade na ulazu u kanal i da se prolazi kroz uski procjep koji se po noći zatvara. Razmišljali smo o tome što sutra napraviti. Obavijestiti lučke vlasti da teže manevriramo, ili to preštjeti. Odlično znamo što bi se dogodilo u tim zemljama da im javimo. Pa, imamo hranu za njih, koja im je u tim ratnim prilikama potrebna kao kruh svagdanji. To nam je bilo ohrabrenje za odluku da o kormilu šutimo. Sigurni smo u naše mogućnosti kormilarenja. Isprobali smo ga u svim prilikama, prošli Gibraltar.

Kao što smo i očekivali, rano ujutro vidimo peljarski čamac ravno prema nama. Bilo je više brodova koji su prije nas stigli na sidrište. Srdačno pozdravljamo peljara, pomažemo mu pri prelasku ograde, a časnik mu pridržava poveću torbu, što je oni obično nose sa sobom. Pomislim u sebi da je dobro u tom odlučnome momentu. Bili smo spremni za ulazak. Posada je na svojim radnim mjestima. Kad je peljar došao na most, uz uobičajene pozdrave i poslugu konobara, uslijedio je dogovor o ulasku, uz napomenu da moramo proći kroz vrlo uski prostor na sredini kanala.

Dade se nalog za dizanje sidra. To se brzo obavi, ali kad je dan nalog da se vozi lagano naprijed, peljar brzo prođe s jedne strane mosta na drugu, i pogleda prema kormilu. Na mjestu kormilara - nema nikoga! Tada je tek nastala frka. Usklikne: "Vi ste bez kormilara! Ja vas takve ni pod koju cijenu ne mogu uvesti u luku!" Tada je tek nastupilo uvjeravanje i dokazivanje odakle putujemo, što smo sve na putu doživjeli, što smo sve prošli. Ali, bio je neumoljiv. Strujale su mi misli. Što to sve znači i kojim nas sve troškovima time izlaže. Tako bismo morali isploviti put Rijeke neobavljena posla i prekrcati teret na drugi brod. Konobar je stajao u svojem kutu. Zamolio sam peljara da mi da svoju torbu. On mi je nehajno dao, a ja sam je prosljedio konobaru, koji je znao što treba napraviti. Nastavili smo s molbama, navodeći da imamo hranu za njih, spominjući dugogodišnje prijateljstvo, a i

arapske riječi "sava – sava", bratstvo, što znače puno više od toga. Hitro je došao konobar. Torba je bila puna do vrha. Još uvijek mrzovoljno, ipak je peljar pristao da nas uvede. I doista, prolaz je bio tako uzak da smo jedva prošli.

Privezali smo se u četverovez. Odmah su došli radnici i započeli iskrcevati teret. Tijekom ta dva dana boravka u luci, barem deset podmuklih detonacija smo čuli. Naime, oni su neredovito aktivirali te podvodne mine, bojeći se izraelskih ljudi žaba. U to vrijeme, "Jahudi" (Židovi) bili su strah i trepet za njih. Noću, sve je bilo tiho. Barikade su na ulazu zatvorene, svjetla u gradu pogašena, a posadi nije bio dopušten izlazak na kopno.

Naše pomoćno kormilarenje pokazalo se i pri manevriranju vrlo uspješnim. Ušli smo u luku i izišli bez remorkera, i to bez ikakvih teškoća.

Konačno, nakon izlaska iz luke, poslije dugog vremena i prijeđenoga golemog puta, usmjeravamo naš kurs prema matičnoj luci. Međutim, prije ulaska u Jadran,

dobivamo nalog da prosljedimo u luku Trst, gdje ćemo popraviti elektromotore i iskrcati ostatak tereta, a onda prosljediti put Rijeke. Tako smo u novom ruhu i s kućicom na krmi stigli na sidrište Rijeke, i time zaključili ovo uistinu izvanredno putovanje.

Vjerujem da smo postigli dva svojevrsna rekorda u svojoj pomorskoj praksi. Jedan - po dužini puta uz pomoćno kormilarenje, a drugi - po dužini boravka na brodu bez mogućnosti izlaska na kopno.

Koliko je to sve skupa bilo dugo i naporno, nije se osjećalo jer je posada svojim primjernim radom, disciplinom i međusobnim poštovanjem olakšala brige i pomogla da se ovaj nesvakidašnji pothvat uspješno privede kraju. Svaki je kotačić odlično funkcionirao. To je i najveći razlog da se ovaj osakaćeni brod sretno doveo u svoju matičnu luku.

Arapski sava – sava = bratstvo

Jahudi = Izraelci

Rukopis primljen: 17.3.2004.

Slika 5. Kormilari kod "kormilarnice" nakon uspješno završenog putovanja

Fig. 5. Helmsman near the wheelhouse after a successful voyage